

ДІЄСЛОВА ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ЛОКАТИВНИХ ВІДНОШЕНЬ (МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ)

Простір – це одна з основних категорій буття, форма існування матерії, що відбиває протяжність і розташування предметів у певному середовищі та їх положення один відносно одного.

Локативність визначається як семантична категорія, що є мовною інтерпретацією розумової категорії простору, і разом з тим як функціонально-семантичне поле, яке охоплює різнорівневі засоби мови, що взаємодіють при вираженні просторових відношень (Бондарко О. В., 1996).

У репрезентації локативності на лексичному та морфологічному рівнях головне місце належить іменникам, прислівникам, дієсловам; другорядне – відмінковим і прийменниково-відмінковим формам іменників, прикметникам, фразеологізмам, особовим займенникам та часткам.

Наявність значної кількості мовних засобів, які виражають різні види просторових відносин, дозволяє розглядати систему способів їх передачі в сучасній українській мові в межах функціонально-семантичного поля локативності.

У мовному представленні просторових відношень дієслово виокремлюється як один із основних засобів вираження локативності, що має складну семантичну структуру з лексичними та граматичними значеннями. «Дієслово завжди називає процес, дію або процесуальний стан і таким чином є основною одиницею мови, що представляє дійсність як рух і за допомогою своїх граматичних категорій відносить цю дійсність до часу – реального або гіпотетичного, а також суб'єкта або об'єкта дії» («Русский семантический словарь», 2007, с. 21).

Дієслова передають статичну та динамічну просторову локалізацію.

Дослідник І. Р. Вихованець у своїй праці «Нариси з функціонального синтаксису української мови» (Вихованець І. Р., 1992, с. 224) поділяє дієслова з просторовим значенням на власне локативні дієслова (бути, перебувати,

опинятися), дієслова процесу (сидіти, хилитися, падати) та акціональні дієслова (везти, відвезти, повезти).

Дієслова зі значенням руху (йти/ходити, бігти/бігати, їхати/їздити, летіти/літати, плисти/плавати, нести/носити) можна теж кваліфікувати як дієслова процесу, оскільки вони вказують на процес переміщення вперед і назад, рух у різних напрямках, рух по колу і мають просторову локалізацію.

Саме ця група дієслів викликає, як відзначає Л. С. Корчик, неабиякі труднощі в засвоєнні їх іноземними студентами, що можна пояснити наступними причинами:

- багатством лексичних значень дієслів руху;
- необхідністю розмежовувати позначення руху за допомогою транспорту і без нього;
- наявністю безпрефіксальних і префіксних дієслів руху;
- існуванням серед префіксальних дієслів недоконаного виду дієслів, які позначають односпрямований і ненаправлений, одноразовий і повторюваний рух;
- серед префіксних дієслів – вживанням парних дієслів, дієслів з префіксами близькими за значенням.

Крім того, проблеми із засвоєнням студентами-іноземцями дієслів руху пояснюються систематичним розходженням між раніше вивченим теоретичним матеріалом і практичними випадками вживання (Корчик Л. С., 2012, с. 85). Лексичні одиниці в рідній мові студентів можуть структуруватися або функціонувати зовсім іншим чином.

Незважаючи на зацікавленість фахівців-мовознавців у розробці методичного підґрунтя для вивчення дієслів руху під час викладання української мови як іноземної, доводиться констатувати відсутність продуктивних методик з даного напрямку.

Очевидним є необхідність у подальших дослідженнях, спрямованих на підвищення ефективності засвоєння дієслів як засобів вираження локативності на різних етапах мовного навчання студентів-іноземців.